

18.06.2021
La Nr. _____

Nr. 04-2/10
din _____

Domnului Aureliu CIOCOI
Prim-ministru interimar al Republicii Moldova

***Propunere de perfecționare a legislației
în temeiul art. 27 lit. a) din Legea nr. 52/2014
cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul)***

În cadrul examinării cererii unui beneficiar al Centrului de plasament temporar pentru persoane cu dizabilități (adulte) Bălți (în continuare CPTPD), Avocatul Poporului¹ a identificat o problemă de sistem, care impune necesitatea de perfecționare a cadrului normativ în vigoare pentru realizarea efectivă a dreptului la ocrotirea sănătății prin asigurarea accesului la servicii de protezare dentară tuturor persoanelor, în special celor din grupuri vulnerabile.

Solicitantul susține că se confruntă cu anumite probleme de sănătate cauzate de lipsa dinților, fapt pentru care a solicitat suportul conducerii Centrului, care însă l-a informat despre insuficiența resurselor financiare pentru asistență medicală stomatologică, și anume, protezare. În cazul concret, administrația instituției a comunicat despre faptul că a fost nevoită să apeleze la o altă instituție de protecție socială similară (CPPVPD din com. Cocieri, r-nul Dubăsari) pentru prestarea serviciilor de protezare necesare, însă în contextul situației epidemiologice a fost imposibilă transportarea beneficiarilor la instituția vizată pentru acordarea serviciilor convenite.

Totodată, s-a invocat necesitatea revizuirii Programului unic al asigurării obligatorii de asistență medicală, astfel încât Programul unic să facă față necesităților reale ale persoanelor aflate în custodia statului și, în general, al tuturor persoanelor care au nevoie de astfel de asistență.

Pe parcursul examinării cererii au fost înaintate adresări mai multor autorități în vederea elucidării situației reale cu privire la problema abordată. Din răspunsurile recepționate, au fost constatate următoarele.

¹ În baza art. 3 al Hotărârii Parlamentului nr. 4 din 04 februarie 2021 privind încetarea mandatului Avocatului Poporului (Ombudsmanului) până la numirea de către Parlament a unui nou Avocat al Poporului (Ombudsman), doamna Maia Bănărescu, Avocat al Poporului pentru drepturile copilului, va îndeplini atribuțiile funcției de Avocat al Poporului (Ombudsman).

Reieșind din informația oferită de CTPPD (adulte) din mun. Bălți² de serviciile Centrului beneficiază 437 persoane cu dizabilități mintale (severe, accentuate și medii), dintre care circa 70%-80% necesită protezare dentară și un tratament complex, însă aceste servicii nu sunt incluse în lista serviciilor acordate de către Compania Națională de Asigurări în Medicină. Nici instituția nu dispune de mijloace financiare și specialiști necesari în domeniu. Urgențele sunt acordate conform asigurării medicale de către specialiștii din Clinica stomatologică municipală (preponderent extracții). Astfel, administrația CTPPD este nevoită să caute diverse soluții în situația creată. Prin urmare, au încercat să discute cu medicii stomatologi din mun. Bălți, atât din sectorul de stat, cât și cu cei din sectorul privat pentru prestarea serviciilor stomatologice în cadrul Centrului, însă toate încercările sunt fără rezultat.

De asemenea, administrația instituției a înaintat un demers către celelalte instituții subordonate Agenției Naționale Asistență Socială (în continuare ANAS) cu rugămintea de a presta servicii stomatologice de protezare unor beneficiari ai Centrului, însă atunci când s-a stabilit că ar fi posibil și va fi necesară o vizită la Centrul de Plasament pentru persoane vârstnice și persoane cu dizabilități din com. Cocieri, r-nul Dubăsari, a intervenit pandemia Covid-19.

În răspunsul ANAS (nr. 01/1335 din 25.09.2020) este menționat că, ținând cont de specificul Centrelor de plasament pentru persoane vârstnice și Centrelor de plasament temporar pentru persoane cu dizabilități (copii și adulți) prestarea serviciilor stomatologice, inclusiv protezarea dentară constituie o necesitate stringentă.

Avocatul Poporului a fost informat că, potrivit politicii de optimizare a cheltuielilor bugetare, în ultimii ani, în instituțiile de asistență socială s-au redus semnificativ unitățile de medic-stomatolog și tehnician protezist. În prezent, doar în patru instituții, gestionate de Agenție, statul de personal include unități respective, și acelea fiind la cote minime 0,5 - 0,25 unități. Reieșind din posibilități, instituțiile de asistență socială acordă beneficiarilor doar servicii stomatologice de extrageri dentare și asanare, servicii de profilaxie și consultații.

În ceea ce privește beneficiarii CTPPD din mun. Bălți urgențele sunt acordate conform poliței de asigurare medicală obligatorie de către specialiștii din Clinica stomatologică municipală (preponderent extracții). În anii 2018-2019, în măsura posibilităților, instituția a achitat servicii stomatologice în sumă de 20 000 lei. În prezent, în urma analizei bugetului instituției, se pregătesc actele necesare în vederea

² Raspunsul nr. 01/11-S02 din 21.09.2020

încheierii unui contract nou cu Clinica stomatologică din mun. Bălți, în sumă de circa 15 000 lei.

Complementar, ANAS notifică că a propus Centrelor să conlucreze cu instituțiile de asistență socială din gestiune, care dispun de unități de stomatolog în vederea luării măsurilor necesare protezării beneficiarilor.

Pornind de la faptul că, potrivit prevederilor Programului unic al asigurării obligatorii de asistență medicală, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1387/2007, polița de asigurare medicală obligatorie nu include serviciile de protezare dentară, oferirea acestora pentru beneficiarii instituțiilor de plasament din gestiune devine foarte problematică.

Avocatului Poporului i s-a comunicat că în cadrul subdiviziunilor ANAS sunt plasați circa 2072 persoane, dintre care 921 necesită protezare dentară.

De asemenea, pentru o abordare mai amplă a problemei Avocatul Poporului a solicitat de la Centrele de Plasament informații cu privire la următoarele aspecte:

1. procedura de identificare a necesităților de resurse financiare pentru serviciile stomatologice în instituție;
2. dacă serviciile stomatologice sunt preconizate pe linie bugetară separată și dacă acoperă necesitățile;
3. volumul resurselor financiare solicitate de instituție pentru servicii stomatologice și cele acordate efectiv de Agenția Națională de Asistență Socială, pentru perioada 2019-2021;
4. dacă centrele au posibilitate (temei juridic) de a include serviciile de protezare dentară în linia bugetară prevăzută pentru serviciile stomatologice.

Din răspunsurile oferite, rezultă următoarele.

- ✓ Procedura de identificare a necesităților pentru serviciile stomatologice revine medicului stomatolog, care activează pe 0,5 unități (com. Cocieri); la CPTPD din mun. Bălți din motiv că nici un medic stomatolog n-a solicitat angajare și nu și-a exprimat dorința de a activa în funcția dată, începând cu anul 2020, s-a decis operarea modificărilor în schema de încadrare și transferarea funcției pentru asistent social. Pentru a oferi servicii stomatologice beneficiarilor centrului, s-a decis programarea mijloacelor financiare în bugetul instituției și contractarea acestor servicii de la IMSP Centrul Stomatologic Bălți; în cadrul CPPVPD din mun. Chișinău, procedura de identificare a resurselor financiare pentru serviciile stomatologice are loc în același mod ca restul necesităților, adică se prognozează numărul persoanelor care vor avea nevoie de tratament stomatologic, inclusiv protezare.
- ✓ În niciunul din Centrele de Plasament nu este prevăzută linie bugetară separată pentru serviciile stomatologice.

- ✓ Funcția de tehnician dentist este prevăzută în cadrul CPPVPD din com. Cocieri și în CPPVPD din mun. Chișinău – câte 0,25 unități.
- ✓ În CPTPD din mun. Bălți, în anii 2019 și 2020, au fost alocate pentru serviciile stomatologice sumele de 20 000 lei și respectiv, 15 624 lei. În anul 2021 a fost încheiat un contract de achiziționare a serviciilor stomatologice cu IMSP centrul Stomatologic Bălți în sumă de 30 000 lei.

Din cele menționate supra, rezultă că în majoritatea centrelor de plasament situația la acest capitol este una care lasă de dorit, având în vedere numărul mare al beneficiarilor care necesită protezare dentară. Considerăm că soluția identificată de transportare a persoanelor cu dizabilități în alte centre pentru asigurarea serviciilor stomatologice nu este tocmai cea mai potrivită ieșire din situație. Având în vedere necesitatea intervenirii frecvente, ar fi oportun de a crea posibilități în cadrul fiecărui centru sau cel puțin în localitatea unde se află acesta. Problema cea mai stringentă rămâne a fi, totuși, insuficiența resurselor financiare, deoarece aceste servicii sunt destul de costisitoare și neinclusivitatea acestor servicii în Programul Unic al asigurării obligatorii de asistență medicală creează impedimente serioase în acordarea serviciilor respective. .

În punctul 19 al Hotărârii Guvernului nr. 1387/2007 cu privire la aprobarea Programului unic al asigurării obligatorii de asistență medicală sunt enumerate activitățile acordate de medicul stomatolog în cadrul sistemului asigurării obligatorii de asistență medicală, **dar printre acestea nu sunt prevăzute și servicii de protezare dentară.**

Avocatul Poporului, reamintește că dreptul la sănătate, unul din drepturile fundamentale, este prevăzut într-un șir de tratate internaționale și pentru realizarea acestui drept este necesar ca Statul să dispună de un număr suficient de servicii și programe în sistemul de sănătate și să asigure ca serviciile în domeniul sănătății, să fie accesibile fiecărei persoane. Acest fapt impune acțiuni/măsuri reale din partea titularilor de obligații pentru a asigura realizarea efectivă a acestui drept pentru orice persoană.

Constituția Republicii Moldova stipulează în articolul 36 că dreptul la ocrotirea sănătății este garantat și minimul asigurării medicale oferit de stat este gratuit. Astfel, în jurisprudența sa, Curtea Constituțională, a reținut, privind dreptul la ocrotirea sănătății: ocrotirea sănătății populației constituie un domeniu de importanță vitală și de interes public deosebit, care obligă statul să ia măsuri pentru asigurarea viabilității, modernizării și dezvoltării lui; răspunderea pentru garantarea dreptului cetățenilor la ocrotirea sănătății, în ultimă instanță, revine statului; etc.

Obligațiile care revin statului în domeniul garantării și asigurării dreptului la sănătate se realizează pe anumite principii și prin modalități diferite. Unul dintre

aceste principii se conține în alin. (2) art. 36, conform căruia minimumul asigurării medicale oferit de stat este gratuit. Acest text constituțional conține anumite premise ale unui sistem mixt de asigurare medicală, deoarece stabilește că statul suportă o parte din cheltuielile de asistență medicală, iar în continuare, legea trebuie să stabilească cuantumul taxelor pentru servicii medicale și modul de plată a acestor taxe.

Articolul 51 alin. (1) din Legea Supremă statuează că persoanele cu dizabilități beneficiază de o protecție specială din partea întregii societăți. Statul asigură pentru ele condiții normale de tratament, de readaptare, de învățământ, de instruire și de integrare socială.

Legea nr. 60/2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități în art. 42 reglementează următoarele: *alin. (1)* statul garantează dreptul persoanelor cu dizabilități la o atitudine respectuoasă și umană din partea prestatorilor de servicii din domeniul sănătății, fără nicio discriminare pe criterii de dizabilitate; *alin. (2)* persoanele cu dizabilități se bucură de toate drepturile și își asumă toate responsabilitățile prevăzute prin actele normative din domeniul ocrotirii sănătății; *alin. (3)* persoanele cu dizabilități au dreptul la: asistență medicală oportună și calitativă în cadrul sistemului asigurărilor obligatorii de asistență medicală; tratament și îngrijire medicală individuală; servicii medicale în volumul și calitatea prevăzute de Programul unic al asigurării obligatorii de asistență medicală etc.

Pentru respectarea dreptului la sănătate este esențial de asigurat respectarea drepturilor pacientului. Prin drepturile pacientului se înțeleg toate posibilitățile de care dispune individul pentru a-și apăra interesele în calitatea sa de pacient. Astfel, unul dintre cele 14 drepturi ale pacientului îl constituie *dreptul de acces la servicii de îngrijire a sănătății*. Acesta presupune că fiecare individ are dreptul să aibă acces la servicii de sănătate de care are nevoie. Sistemele de sănătate trebuie să garanteze tuturor indivizilor acces egal, fără discriminări de ordin financiar sau în funcție de locația în care se afla pacientul, boala sau momentul în care are nevoie de îngrijiri medicale.

Articolul 25 din *Declarația Universală a Drepturilor Omului* reglementează că, orice om are dreptul la un nivel de trai care să-i asigure sănătatea și bunăstarea lui și familiei sale, (...). În articolul 12 din *Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale* se menționează că, Statele părți la prezentul Pact recunosc dreptul pe care îl are orice persoană de a se bucura de cea mai bună sănătate fizică și mintală pe care o poate atinge. Totodată, în alineatul 2 al aceluiași articol sunt enumerate măsurile pe care statele părți la prezentul Pact le vor adopta în vederea asigurării exercitării depline a acestui drept, printre care: d)

crearea de condiții care să asigure tuturor servicii medicale și un ajutor medical în caz de boală.

Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități prevede că Statele Părți recunosc faptul că persoanele cu dizabilități au dreptul să se bucure de cea mai bună stare de sănătate, fără discriminare pe criterii de dizabilitate. Statele Părți vor lua toate măsurile adecvate pentru a asigura accesul persoanelor cu dizabilități la serviciile de sănătate care acordă atenție problemelor specifice de gen, inclusiv refacerea stării de sănătate, în special Statele Părți vor: (a) furniza persoanelor cu dizabilități aceeași gamă de servicii, la același nivel de calitate și standard de îngrijire și programe medicale gratuite ori la prețuri accesibile, (...); (b) furniza acele servicii de sănătate specifice, necesare persoanelor cu dizabilități, inclusiv servicii adecvate de diagnosticare și de intervenție timpurie și servicii menite să prevină riscul apariției altor dizabilități, inclusiv în rândul copiilor și persoanelor vârstnice; ... (articolul 25).

Avocatul Poporului a considerat relevant de a veni cu unele exemple de bune practici din alte state, în ceea ce privește acordarea serviciilor de protezare dentară.

✓ Franța

Consultarea cu medicul dentist este acoperită de Asigurări în Sănătate. Îngrijirea dentară, protezele și tratamentele ortodontice sunt rambursate, dar sunt reglementate de tarife specifice. Din ianuarie 2020, s-a implementat 100% sănătate și permite o mai bună rambursare de către societatea de asigurări datorită respectării contractului responsabil. **Contractul responsabil** - asigurarea în sănătate (securitate socială) rambursează parțial cheltuielile de sănătate. Pentru a acoperi costurile care rămân pe seama pacientului, acesta se poate abona la o asigurare în sănătate complementară (mutuală). Apoi aceasta va rambursa costurile rămase pe seama pacientului conform contractului ales. Unele contracte permit rambursarea serviciilor care nu sunt acoperite de securitatea socială.

Costurile pentru protezele dentare sunt rambursate la 70% (inclusiv persoanelor adulte cu dizabilități). Chirurgul dentar sau stomatologul trebuie să informeze pacientul în prealabil, printr-un contract scris, care trebuie să includă următoarele specificări: - descriere precisă și detaliată a tratamentului preconizat și / sau a materialelor utilizate; - suma taxelor corespunzătoare tratamentului; - suma rambursată de asigurarea de sănătate. Diferența dintre suma comisiunilor plătite și

suma rambursată de asigurarea în sănătate poate fi acoperită de asigurarea în sănătate complementară, dacă contractul care l-a încheiat pacientul prevede acest lucru.³

Totodată, în Franța există mai multe modalități de rambursare a sumei achitate pentru protezele dentare, cum ar fi: asigurarea în sănătate; asociații de medici dentiști; deducerea impozitului; etc.⁴

✓ **Germania**

Persoanele asigurate primesc subvenții fixe în funcție de diagnostic pentru proteze și coroane dentare, care corespund cu 50% din costurile îngrijirii standard fixe, așa-numita prestație standard (Regelleistung). Subvenția fixă crește în funcție de prevenția regulată dovedită. În plus față de subvenția fixă, persoanele asigurate cu venit sub un anumit prag au dreptul la același quantum, precum și la prestația standard necesară din punct de vedere medical, fără a fi taxate nerezonabil.⁵

✓ **Estonia**

În Estonia, compensații pentru protezele dentare primesc următoarele categorii de persoane: pensionari pentru limită de vârstă; persoanele cu dizabilități; persoanele care au peste 63 de ani. Începând cu 1 iulie 2017, valoarea compensației pentru protezele dentare a crescut la 260 de euro în trei ani. Cabinetele stomatologice care oferă compensații pentru proteze pot fi găsite pe harta interactivă a Fondului de asigurări în sănătate. Noua procedură de plată a compensației va contribui la o mai bună urmărire a serviciilor protetice, iar cota de autofinanțare va ajuta la motivația populației să aibă grijă de sănătatea dentară ca o responsabilitate comună a pacientului.

Pentru pensionari și persoanele cu dizabilități (parțial sau complet), cea mai bună alegere ar fi un medic stomatolog care are atât un contract de compensare a protezelor (260 de euro pe trei ani), cât și un contract de tratament dentar pentru adulți (se poate obține suplimentar 85 de euro pentru un an calendaristic). Rambursarea pentru îngrijirea dentară a adulților este valabilă numai pentru serviciile stomatologice esențiale. Pentru a primi compensația pentru proteze, la Fondului de asigurări în sănătate se prezintă următoarele acte: cererea și actul care confirmă plata pentru protezarea dentară.⁶

³https://www.servicepublic.fr/particuliers/vosdroits/F33956?fbclid=IwAR1QvjOCD4rqX2vsMop3pkErX_qAVU_Kt0YsVlpAOMX-GxUXUYZlaxGt4

⁴ https://www.mes-allocs.fr/guides/aides-sociales/aide-financiere-prothese-dentaire/#Quelles_sont_les_aides_financieres_pour_une_prothese_dentaire

⁵ Drepturile dumneavoastră de securitate socială în Germania

⁶ https://www.haigekassa.ee/ru/hambaravi/patsiendile/hambaproteeside_huvitis?fbclid=IwAR2IHRHBJCAKPIGjoclm6keGsObyPGRP42EwYpIRXqlqRDPJGX9AAEeqJUQ

Concluzii și propuneri

Programul unic al asigurării obligatorii de asistență medicală nu include serviciile de protezare dentară, acest fapt dezavantajând, în special persoanele cu dizabilități, persoanele vârstnice și alte grupuri vulnerabile care nu dispun de resurse financiare pentru achitarea serviciilor de protezare dentară. Din cele relatate mai sus, s-a făcut referință la art. 42 din Legea nr. 60/2012, în care se prevede că persoanele cu dizabilități beneficiază de serviciile medicale în volumul și calitatea prevăzute de Programul unic al asigurării obligatorii de asistență medicală, dar acesta nu prevede careva scutiri/compensații pentru serviciile de protezare dentare, acestea fiind costisitoare cu atât mai mult pentru persoanele aflate în custodia statului.

Analizând cadrul normativ în vigoare s-a stabilit că de protezare dentară gratuită beneficiază persoanele care au avut de suferit în urma catastrofei de la Cernobîl. Potrivit art. 7 alin. (1) din Legea nr. 909 din 30.01.1992 privind protecția socială a cetățenilor care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl: ” a li se confecționa și repara gratuit proteze pentru dinți (cu excepția protezelor din metale prețioase).” Menționăm că în Programul unic nu sunt prevederi referitoare la aceste categorii de persoane.

La nivel municipal, anumite categorii de persoane beneficiază de servicii stomatologice gratuite, fapt care este de apreciat, însă rămân în afara unei astfel de protecții persoanele care nu locuiesc în mun. Chișinău. În *Decizia Consiliului Municipal Chișinău nr. 6/7 din 01 decembrie 2016 cu privire la serviciile de protezare dentară gratuită pentru persoanele grupurile social-dezavantajate* sunt enumerate persoanele care pot beneficia de servicii de protezare dentară gratuite (punctul 3), și anume: persoane în vârstă; persoane cu dizabilități; veterani de război; veterani ai muncii; persoane reabilitate; persoane distinse cu mențiuni și ordine de stat; cazuri neprevăzute și de urgență. Persoanele menționate sunt asigurate cu invitații o dată la 5 ani, doar ca acestea să fie cu domiciliu legal în Municipiul Chișinău (punctul 6). Se acordă câte 5 mii de lei pentru persoanele enumerate și se efectuează servicii medicale stomatologice care se includ în această sumă.

În concluzie, Avocatul Poporului susține necesitatea includerii serviciului de protezare dentară cu compensare totală /parțială în cadrul sistemului asigurării obligatorii de asistență medicală cel puțin pentru cele mai vulnerabile grupuri, cum ar fi: persoanele cu dizabilități, inclusiv cele aflate în instituții rezidențiale, persoanele vârstnice etc.

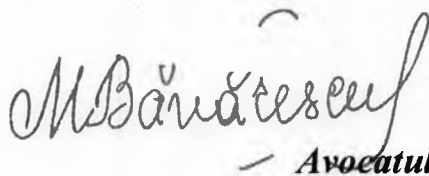
Luând în considerare circumstanțele expuse supra, în temeiul Legii cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) nr. 52/2014, Avocatul Poporului:

PROPUNE:

Examinarea oportunității de inițierea a procedurii de completare a listei serviciilor medicale din pct. 19 al Programului Unic al asigurării obligatorii de asistență medicală, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1387 din 10.12.2007 cu prevederi referitoare la acordarea serviciilor de protezare dentară pentru anumite categorii de persoane: persoanele cu dizabilități, inclusiv a celor aflate în instituții rezidențiale, persoanele vârstnice, etc.

Despre decizia/acțiunile întreprinse cu privire la propunerea înaintată Avocatul Poporului urmează a fi informat în termen de 60 de zile.

Cu deosebit respect,

Maia BĂNĂRESCU

Avocatul Poporului (Ombudsmanul)

Ex: Catan A.
tel : 060002658